

SAMET AĞAOĞLU • Babamın Arkadaşları

Nebioğlu Yayınevi, 1956 (1 baskı)
Nebioğlu Yayınevi, 1958 (1 baskı)
Ağaoğlu Yayınevi, 1969 (1 baskı)

İletişim Yayınları 485 • Anı Dizisi 23
ISBN-13: 978-975-470-683-3
© 1998 İletişim Yayıncılık A.ř. / 1. BASIM
1-3. Baskı 1998-2017, İstanbul
4. Baskı 2020, İstanbul

DIZI KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Sait Kızılırmak

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SAMET AĞAOĞLU

Babamın Arkadaşları

SAMET AĞAOĞLU 1909'da Karabağ'da doğdu. 1932'de Ankara Hukuk Mektebi'ni bitirdikten sonra doktorasını Fransa'da tamamladı. 1946'da Ticaret Bakanlığı'ndaki Ėörevinden istifa ederek ĖirdiĖi Demokrat Parti'de hızla yükselerek, partinin önde gelen yöneticilerinden biri oldu. 1950'de Manisa milletvekili olarak Meclis'e giren AĞaoğlu, bu Ėörevini 27 Mayıs 1960 askeri darbesine kadar sürdürdü. Çeşitli bakanlıkların yanı sıra, başbakan yardımcılığı da yaptı. Yassıada mahkemeleri tarafından yargılandı ve ömür boyu hapse mahkûm edildi. Ekim 1964'de özel afla salıverilen Samet AĞaoğlu anılarını *Aşına Yüzler* (1965), *Arkadaşım Menderes* (1968) ve *Marmara'da Bir Ada* (1972) adlı kitaplarda topladı. Üniversite yıllarında yazmaya başladığı öyküleri *Varlık* ve *Yücel* dergilerinde yayımlandı. Yine bu yıllarda Ahmet Muhip Düranas ve Behçet Kemal Çağlar'la birlikte *Hep Gençlik* adlı bir dergi çıkardı. Daha sonra öykülerini *Strazburg Hatıraları* (1945), *Zürriyet* (1950), *ÖĞretmen Gafur* (1953), *Büyük Aile* (1957), *Hücredeki Adam* (1964) ve *Katırın Ölümü* (1965) adlı kitaplarda topladı. *Demokrat Parti'nin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri/Bir Soru* adlı kitabı hem bir anı, hem de Demokrat Parti üzerine bir tahlil denemesidir. Samet AĞaoğlu 1982'de İstanbul'da öldü. Ölümünden sonra bulunan 14 defter ve yüzlerce sayfadan oluşan günlüğü Cemil Koçak tarafından yayına hazırlandı ve 1992'de İletişim Yayınları tarafından *Siyasi Günlük: Demokrat Parti'nin Kuruluşu* adıyla yayımlandı.

İÇİNDEKİLER

Ahmet Ağaoğlu'nun Hayatı.....	7
Birinci Baskının Önsözü.....	9
İkinci Baskının Önsözü.....	11
Üçüncü Baskının Önsözü.....	13
Babamın Arkadaşları.....	19
Millî Hatip.....	29
Anlaşılmıyan Adam.....	34
Dinsiz Mütefekkir!.....	37
Harbiye Nazırı'nın Kardeşi.....	41
Siyasetin Üstündeki Adam.....	47
Garip Bir Avukat.....	52
Topçu Binbaşılığından Bahriye Vekilliğine.....	57
Kadın Şâiri.....	77
Bir Nâzır.....	81
Tarihi Siyasî Profesörümüz.....	86
Üç İnsan.....	92
Perde Arkasındaki Adam.....	100
Kırklardan Biri.....	104
İnkılâp Oluyor.....	108

Millî Şair.....	126
Kurban Başvekil.....	130
Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin En Yaşlı Âzası	142
Doktorluk ve Siyaset.....	158
Bizim Saint Just	163
Meçhul Kahraman.....	178
En Genç Ama En Vefasız Arkadaş.....	184
Azap Kapısı.....	192
Kısmî Siyasî Müdürü.....	197
Bir Devrin Sembolü.....	201
En Yakın Arkadaşı.....	214

AHMET AĞAOĞLU'NUN HAYATI

1869'da KarabaĖ'da doğdu. İlkokuldan sonra, Batılı dūřūncelerle tanıştığı Rus gimnazyumuna devam etti. 1888'de gittiği Paris'te hukuk, tarih ve siyasal bilimler alanında eğitim gōrdū. Őniversite yıllarında *La Nouvelle Revue*, *Revue Bleu* gibi dergilerde yazıları yayımlandı. İslāmî geleneklere bağlı bir aile ortamında yetişen Ahmet AĖaoĖlu, ŐĖrenciliĖi sırasında Fransız Devrimi sonrası gelişen liberal fikir akımlarıyla ilgilendi, araştırma ve incelemelerini bu konuda yoğunlaştırdı. Yine bu yıllarda hocası tarihçi ve filozof Ernest Renan'dan etkilendi; İslām reformcusu olarak tanınan, Batı'ya karşı İslām uygarlığının yeniden canlandırılması gerektiğini savunan Cemaleddin Afgani'yle tanıştı, fikirlerine ilgi duydu. Paris'te yaşadığı yıllarda fikirlerinden ve kişiliğinden etkilendiği diğer bir kiři de İttihat ve Terakki'nin Őnde gelen liderlerinden Ahmet Rıza Bey'dir.

1894'te dōndūĖu Azerbaycan'da *İrřad*, *Terakki* ve *Fūyuzat* adlı gazeteleri çıkardı. Ahmet Rıza Bey'in kurduĖu Terakki ve İttihat Cemiyeti'nin yayın organı *řūra-yı Őmmet*'e yazılar yazdı. Rusya'da Mūslūmanların birliĖini saĖlamaya yōne-

lik faaliyetlerini sürdürürken, Çarlığın baskısına dayanamamaya 1909'da ailesiyle birlikte İstanbul'a göçtü. O yıllarda çıkan çeşitli gazete ve dergilere yazdığı yazılarda, Türkçülük'le İslâm'ın çelişmediği fikrini savundu. Bir süre Darülfünun'da Rusça ve Türk tarihi dersleri veren Ahmet Ağaoğlu, 1914'te Afyonkarahisar mebusluğuna seçildi. 1915'te İttihat ve Terakki genel merkezine seçildi. Ekim Devrimi'nden sonra Kafkas orduları siyasi müşaviri olarak gittiği Rusya'dan dönüşünde İngilizler tarafından tutuklandı ve Malta'ya sürgüne gönderildi.

Sürgünden 1921'de dönen Ağaoğlu, Anadolu'ya geçerek Ankara Hükümeti'nde matbuat umum müdürlüğü yaptı. İkinci ve üçüncü dönemde Kars milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 1930'da Cumhuriyetçi Serbest Fırka'nın kuruluşuna katıldı ve parti politikasının oluşturulmasına önemli katkılarda bulundu. Partinin kendini feshetmesinden sonra, İstanbul'a dönerek Darülfünun'da hukuk tarihi dersleri verdi. Bu yıllarda yazdığı CHP'ye muhalif yazıları nedeniyle çıkardığı *Akın* gazetesini hükümetten gelen baskılar sonunda kapatmak zorunda kaldı. Bu olayın hemen ertesinde, 1933 Üniversite Reformu'yla üniversitedeki görevi de sona erdi ve emekliye ayrıldı.

Düşünce ve yazılarında Batı liberalizmini ve özgürlükleri esas alırken, İslâm reformizmini, laisizmi ve demokratik milliyetçiliği de savunan Ahmet Ağaoğlu'nun eserleri şunlardır: *İslâm ve Ahund* (1900), *İslâmlıkta Kadın* (1905, 1959), *Üç Medeniyet* (1927, 1972), *Devlet ve Fert* (1933), *Serbest İnsanlar Ülkesinde* (1930).